

FORSKNING

TEXT *Anna Sellberg*

Hundar som tävlar i agility tenderar att ha det som enda tävlingsgren i större utsträckning än hundar som tävlar i lydnad, rallylydnad och bruks.

FOTO MÅNS ENGELBREKTSSON,
RAS SHETLAND SHEEPDOG

SPORTHUNDAR – TRÄNING OCH SKADOR

Hur mycket fysisk aktivitet får de hundar som tränas och tävlas för att starta på prov och tävlingar? Hur vanligt är det att de skadar sig? Och vilka är de vanligaste skadorna de råkar ut för? Det har fysioterapeuten och forskaren Ann Essner nyligen rätt ut i en omfattande enkätstudie.

Belgisk vallhund/malinois och border collie är två hundraser som tycks mer skadebenägna än andra.

FOTO THINA JOHANSSON, RAS BELGISK VALLHUND/MALINOIS

Hundsport Special träffar Ann Essner, fysioterapeut och forskare, i klubbstugan på Sandvikens Brukshundklubb. Utanför det lilla röda huset andas luften vär och snart kommer det att vara full fart på medlemmarna och deras hundar på träningsplanen utanför.

– Vi vill omvandla tyckande och tro till evidensbaserad kunskap och titta närmare både på vilka risker som finns och på hundarnas välfärd, säger Ann.

Tillsammans med en grupp andra forskare har hon studerat skador hos sporthundar aktiva inom Svenska Brukshundklubben, ett projekt som fått medel från Agria och Svenska Kennelklubben Forskningsfond.

Hundintresse ledde till forskning

Ann är fysioterapeut till yrket och utbildad att arbeta med både djur och människor. På vardagarna finns hon på Evidensias djurkliniker i Gävle respektive Sandviken, samtidigt som hon dessutom tillhör en forskargrupp vid Uppsala universitet. Och på fritiden är det hundar och hundsport som gäller. I hushållet finns just nu riesenschnauzertiken Maya och border collien Pivo. Den sistnämnda är med under intervjun, och när han tröttnar på vårt pratande försöker han bestämt gosa sig till uppmärksamhet, eller kanske en bit kaka?

Med sina hundar är Ann aktiv inom

Svenska Brukshundklubben och har tävlat i bruksgrenarna spår, sök och skydd samt i lydnadsklass med sina hundar. Pivo är hennes senaste tävlingskamrat och tävlar i elitklass i spår och sök samt i lydnadsklass 3. Det är lätt att förstå att Anns eget stora intresse för hundsport är det som lett henne in på forskningsspåret vad gäller skador bland tävlande hundar.

– I dag finns det ganska lite evidensbaserad kunskap, men desto mer tyckande om till exempel hur regler och tävlingar ska vara utformade, säger hon och fortsätter:

– Tävlingsförarnas erfarenheter och upplevelser är viktiga att ta vara på, men samtidigt måste vi också systematiskt utvärdera och förankra hundträning i vetenskap när det gäller exempelvis anpassningar av tävlingsmoment och regeländringar inom Svenska Brukshundklubben.

Vill förbättra hundars välfärd

Det övergripande målet med den studie som Ann gjort är att förbättra hälsa och välfärd hos de hundar som deltar i sportgrenar och bruksprov. Inte minst eftersom den skärpta djurskyddslagen från 2018 kräver att ett än

Ann Essner är en av de forskare som kommer att delta i ett seminarium den 16 november. Läs mer på sidan 43.

FOTO PRIVAT

större fokus läggs på hur hundarna har det vid träning och tävling. Samtidigt blir det hela lite av en balansgång, konstaterar Ann.

– Svenska Brukshundklubben vill kunna utvärdera vilken arbetsförmåga hunden har, inte minst eftersom ett bruksprov ska fungera som ett kvitto på uppfödarnas avel. Men på vilka sätt ska proven vara krävande? Vad bör hunden klara av? Vilka moment kan vara potentiellt riskfyllda,

och vilka regler behöver i så fall ändras för att tillgodose hundarnas säkerhet? Och i vilken utsträckning är det hundtränarens kompetens som påverkar ekipagens gemensamma prestationer under prov och tävling?

Enkätstudie i tre delar

Projektet var uppdelat i tre olika delar och allt insamlade av data genomfördes digitalt via nätet. Målgruppen var tävlingsförare med en eller flera hundar som deltagit i minst en hundsportgren som Svenska Brukshundklubben arrangerat – det vill säga bruks, lydnad, agility, sök och spår med flera.

Enkäten innehöll 69 frågor och besvarades anonymt, så varken hund eller ägare gick ▶

I studien framkom en önskan om att anpassa regler och bedömning mer efter hundens storlek. En apportbock som passar en stor hund blir oproportionerligt tung för en mindre hund. FOTO SUSANNE LIND, RAS DANSK-SVENSK GÄRDSHUND

Enligt Ann Essners studie är tassarna den vanligaste kroppsdel som sporthundarna skadar.

FOTO LOTTA BENGTTSSON, RAS BORDER COLLIE

att identifiera efteråt. Det var avsiktligt, men på sätt och vis synd, tycker Ann så här i efterhand.

– Jag skulle gärna ha haft möjlighet att ta kontakt med förarna för att få veta mer om hundarna och göra djupintervjuer, men av olika anledningar valde vi bort det.

Enkäten låg ute under två månader år 2019, dels i olika hundgrupper på sociala medier, dels hos såväl Svenska Brukshundklubben som Svenska Kennelklubben. Totalt fick forskarna in svar gällande cirka 1 600 hundar, inte bara för raser som Svenska Brukshundklubben har avelsansvar för, utan också många andra raser och blandraser har fått plats i studien.

I studiens första del var syftet framför allt att ta vara på tävlingsförarnas egna erfarenheter. För det användes två öppna frågor där de svarande fick uttrycka sig i fri text kring vad de ansåg skulle kunna förhindra skador och förbättra hälsan hos sport- och brukshundar. Av de totalt 1 586 deltagarna var det 654 tävlingsförare som svarade på de två frågorna. 463 av dessa hade hundar som någon gång haft en skada eller sjukdom, medan 191 av deltagarna svarade att deras hundar inte haft det.

När materialet var insamlat gjordes en innehållsanalys av texterna, som i genomsnitt var 23 ord långa. Detta för att få fram teman, skapa olika kategorier av svar och minimera risken att forskarna själva värderade svaren

olika beroende på vilka ord som deltagarna i enkäten använt.

– Vi ville titta på svaren på ett systematiskt sätt för att verkligen få med tävlingsförarnas olika tankar, säger Ann. I svaren såg vi exempelvis att vissa enbart utgick från sin egen hund, medan andra i stället zoomade ut och berättade mer generellt om alla tävlande hundar.

Säkra prov och tävlingar

Bland de åsikter som kom in var det många som påpekade att det visserligen är viktigt att olika prov är utslagsgivande, men samtidigt får de inte vara riskfyllda så att hundarna riskerar att skadas. Det framkom också tankar kring att regler och bedömning behöver anpassas bättre efter respektive storlek och typ av hund. Ett exempel är att många vill använda en egen apport i stället för en gemensam. Flera tävlingsförare menade att en tung apportbock är lätt att bära för en stor hund – men om hunden är mindre blir apporten oproportionerligt tung. Och faktum är att sammanställningen av svaren i den första delstudien redan har lett till konkreta resultat för dem som tävlar inom Svenska Brukshundklubben, berättar Ann.

– Baserat på resultaten i vår studie har Svenska Brukshundklubbens utskottsgrupper för bruks, drag samt hälsa och friskvård tagit fram anvisningar till funktionärer och tävlande för träning och tävling med hundar

under varma väderförhållanden. Det innebär en chans till förbättring av hundarnas hälsa och välfärd!

Brukshundar fystränar mest

I delstudie två tittade Ann och hennes forskarkollegor vidare på tävlingshundarnas fysiska aktivitetsmönster. Här var frågorna betydligt fler och mer omfattande.

Bland annat samlades fler uppgifter om hunden in: ålder, kön, ras, kroppsvidt och hälsostatus, liksom resultat på officiell hundutställning och mentalbeskrivningar. Hundägaren fick också skatta hundens fysiska aktivitet gällande motion och träning – både vardagsmotion, fysträning och mer grenspecifik aktivitet. Det ingick även att berätta om vilken eller vilka grenar hunden tävlade i, vilken sorts underlag man tränar på, rutiner kring uppvärmning och fysträning samt vilka andra fysiska aktiviteter hundarna deltagit i.

Här såg forskarna bland annat en hel del variationer som gällde hur mycket olika hundar rörde sig under en vecka. Några siffror som Ann särskilt vill lyfta fram är att cirka 70 procent av hundarna fick motion, exempelvis promenerades, en timme eller mer per dag.

Utöver det fick 84 procent även högintensiv fysträning under en timme eller mer per vecka.

Ungefär tre av fyra hundar (71 procent) deltog dessutom i fysträning, i syfte att

De hundar som tränar och tävlar i bruksgrenar får generellt mer fysisk aktivitet i vardagen än hundar inom andra discipliner.

FOTO ANNA PERSSON,
RAS BELGISK VALLHUND/MALINOIS

underhålla eller öka den fysiska kapaciteten. Nästan hälften av alla tävlingshundar deltog i fysträning som var avsedd att stärka musklerna. Tillsammans med grenspecifik träning varade den sammanlagda fysiska aktiviteten i genomsnitt i 16,5 timmar per vecka.

De hundar som deltagit i bruksgrenar hade överlag fler timmar med en något högre sammanlagd fysisk aktivitetsnivå än hundar som deltagit i andra discipliner. Ungefär hälften av hundarna i studien deltog bara i en gren och av dem var 38 procent specialiserade. Med det menas att hundarna aktivt tränade en enda gren under tio månader eller mer per år. Specialisering var vanligare bland hundar som tävlade i agility (20 procent), medan bara var tionde hund (10 procent) av dem som deltog i rallylydnad, lydnad och bruks var specialiserade.

Vanligt med skadade tassar

Del tre av projektet har framför allt sitt fokus på förekomsten av självdagnostiserade och veterinärdiagnostiserade skador. Vilka är vanligast, vilken kroppsdel drabbas mest och finns det någon riskfaktor för skada?

– Här kunde vi se att mer än hälften, totalt 59 procent av de hundar som ingick i undersökningen, någon gång i livet hade skadat sig. Andelen hundar som fått minst en skada diagnostiserad av veterinär var däremot lägre, bara 38 procent, säger Ann.

Det vanligaste var skador på tassarna: på trampdynor, klor och tår. Men även skador i rygg, knäled, bogled och på tänder förekom samt ospecificerade muskulära besvär och smärta. Resultat som överensstämmer med skadestatistiken i Agria Breed Profiles, påpekar Ann.

Ålder och ras är riskfaktorer

I undersökningen syntes inga samband mellan skada och kön, eller om hunden var kastrerad eller ej. Det hade heller inte någon betydelse om hundarna hade deltagit i lydnad, rallylydnad, agility eller bruks. Däremot var hundens ålder en riskfaktor. Ju äldre hundarna var, desto högre risk fanns att de hade drabbats av minst en skada under livstiden, vilket var ett förväntat resultat.

– Hundarnas ras spelade däremot roll och där visade det sig att belgisk vallhund/malinois och border collie hade högre risk att drabbas av skador. Det kan ha sin förklaring i att båda raserna är modiga, intensiva, snabba och vanligt förekommande inom hundsport. Kanske tar de helt enkelt större risker i sina liv? spekulerar Ann. Och hon menar också att skadestatistiken är något som både uppfödare och hundägare bör hålla ett öga på.

– Att avla fram hundar med stor arbetskapacitet är naturligtvis en framgångsfaktor, men konsekvensen kan bli att hundarna riskerar att skada sig oftare. Om deras kroppar

ska hålla för den ansträngning de utsätts för måste de förberedas ordentligt fysiskt.

Många skador i skogen

Det är viktigt att komma ihåg att våra hundar också har ett vardagsliv och även där inträffar det olyckor. I rapporten framkommer tydligt att den vanligaste plats där hundar blir skadade utanför träning och tävling var alternativet ”i skogen”. Och det är naturligtvis inte särskilt förvånande: en livlig hund som glatt skuttar fram över stock och sten utsätter sig naturligtvis för risker. Många skador inträffade även vid lek med andra hundar, eller ”lek med belöningsstillfällen”.

Men vad är då lösningen på det? Att enbart gå tillsammans promenader runt kvarteret med hunden i koppel? Nej, utbrister Ann Essner med eftertryck.

– Vi kan aldrig räkna med en nollvision för skador! Hundar vill och behöver röra på sig, och ur ett skadeperspektiv innebär det inte någon lösning att vara fysiskt inaktiv.

– Som fysioterapeut arbetar jag utifrån tanken att en skada eller tecken på överbelastning i rörelsesystemet ofta beror på att man gjort för mycket för fort, efter att ha gjort för lite för länge. Det är vi människor, det vill säga hundtränare och arrangörer av prov och tävlingar, som måste ta ansvar för att träna och tävla våra hundar på ett så säkert och hälsosamt sätt som möjligt. ●